

УДК 81'27'374'367.622(477.83-25)

ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС ІМЕННИКА М. ЛЬВОВА: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ПІДХІД

Леся ДУДА

*Львівський національний університет імені Івана Франка
бул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
dudalesia@gmail.com*

Категорійний апарат української соціолінгвістики та ономастики в умовах сучасної мовознавчої парадигми збагачений новим поняттям “соціальна природа імені людини”. Його ознаки дають підстави вважати, що власне ім’я людини – це мовний знак, який за межами системи мови є носієм різних видів інформації і слугує маркером життєвого досвіду представників міських мовних спільнот як певних типів культур (Луньо, 2013; Дуда, 2015; 2017). Поняття “соціальна природа імені людини” розкриває енциклопедичну інформацію власного імені за допомогою кореляцій: *ім’я – державно-політичний контекст*, *ім’я – віросповідання*, *ім’я – соціально-професійний статус*, *ім’я – вік*, *ім’я – стаття*, що відображають позамовні впливи, закріплені за певними формами найменувань. Інші ознаки поняття, зокрема *спектр* та *частотність імен*, *структура імен*, *мотиви вибору імен*, розкривають лінгвістичну інформацію імені (Луньо, 2012, с. 174).

В українському мовознавстві є вже великий досвід вивчення іменників населених пунктів, про що свідчать праці О. Горобець, Г. Кравченко, О. Чорноус, І. Шоля та ін. Однак до цього часу питання антропоніма як соціального знака все ще вимагає системної характеристики. В основному автори публікацій звертають увагу на антропонімну моду, іноді на національний та релігійний чинники, державно-політичні координати. Відсутнє також лексикографічне опрацювання таких іменників.

Мета статті полягає в розкритті одного з варіантів нового лексикографічного опису іменника львів’ян першої половини ХХ ст. Щоб досягнути мети, розкриємо лінгвістичну інформацію та соціолінгвістичні параметри частотного словника “Іменник М. Львова першої половини ХХ ст.” (далі – Словник), а також пояснимо практичну цінність довідника у викладанні дисциплін соціолінгвістики. За об’єкт дослідження послужив іменник парафіян греко-католицької церкви св. Параскеви П’ятниці за 1900–1943 рр. Ілюстративний матеріал зібрано з метричних книг про народження¹, що зберігаються у Львівському державному історичному архіві (див. Джерела).

Теоретичною основою роботи є соціолінгвістичний підхід до трактування оніма, окреслений у працях Л. Белея, Л. Луньо, Г. Мацюк, С. Медвідь-Пахомової, М. Романюк, J. Bubak, K. Handke, W. Langendonck та ін.

У статті за допомогою описового методу проведено інвентаризацію та здійснено систематизацію антропоодиниць; метод корелятивного аналізу дав змогу виокремити зв’язки імен та позамовних чинників; методики вибірки та хронологічних зрізів

© Дуда Л., 2019

¹ Назви книг змінювалися: спершу це були книги охрещених (Baptismus), пізніше – метрики народжених (Natorun). Хоча сам акт запису у книзі здійснювався лише після факту хрещення дитини, а не народження, про що свідчать метричні записи, у яких між датою народження і хрещення був місяць, а то й рік різниці.

забезпечили систематизацію ілюстративного матеріалу з джерел; елементи кількісного методу уможливили частотну характеристику імен та їхніх варіантів.

Лінгвістична інформація Словника

Метричні записи про народження фіксують: ім'я дитини, порядковий номер запису, дати її народження та хрещення, ім'я та соціально-професійний статус батька, ім'я та соціально-професійний статус матері, ім'я та соціально-професійний статус батька, ім'я та соціально-професійний статус хрещеної матері², ім'я повитухи³ (див. Таблицю 1).

Таблиця 1*

Інформація метричного запису про народження

дитина	№	дата народж.	дата хрещ.	батько		мати		хрещений батько		хрещена мати		повитуха
				ім'я	соц.-проф. статус	ім'я	соц.-проф. статус	ім'я	соц.-проф. статус	ім'я	соц.-проф. статус	

Словник розкриває імена новонароджених, імена батьків та хрещених батьків дитини, імена повитух; подає статистику про кількість новонароджених та хронологічні вказівки щодо дат народження та хрещення новонароджених.

Опрацьовані метрики вміщують імена 38 461 особи, з них 16 221 особа чоловічої статі та 22240 осіб жіночої. Різна кількість фіксацій найменувань чоловіків та жінок зумовлена графою метричного запису про повитуху, яка є носієм жіночого імені, а також врахуванням кількості неповних сімей матерів-одиначок, де інформація про батька дитини і, відповідно, його ім'я відсутні.

Реєстр Словника вміщує 2798 простих та складних антропонімів і їхніх варіантів, серед яких 1600 чоловічих та 1198 жіночих найменувань. Чоловічий антропонімikon утворений на основі іменника новонароджених хлопців, батьків та хрещених батьків. Жіночий антропонімikon формують іменники новонароджених дівчат, матерів, хрещених матерів та повитух.

Словникова стаття складається з імені (реєстрове слово), його варіантів (зафіксованих у метричних записах); їхньої абсолютної частоти; частоти, поданої відповідно до носія імені (дочка / мати / хрещена / повитуха; син, батько, хрещений); частоти імені в першій (I), другій (II), третій чи четвертій (III-IV) позиціях для творення складного найменування; років фіксації імені в метричних книгах. Знак “-” позначає відсутність даних.

За реєстрове слово постає ім'я, написане кириличною азбукою, яке має найвищу частоту фіксації серед інших кириличних форм та варіантів, зафіксованих у метричних записах. Реєстрові імена розташовано за українським алфавітом.

² Дані про хрещених батьків були однією з п'яти обов'язкових рубрик метричного запису хрещення з часу запровадження в релігійній практиці ведення метричних книг на 24-й сесії Триденського собору (1563 р.) (Кутер, 1966, с. 65-75). Хрещені батьки вважалися духовними опікунами новонародженого.

³ Ім'я та прізвище баби-повитухи були обов'язковими в метричних записах про хрещення з кінця XVIII ст. Повитухи становили категорію народних лікарів, які володіли медичними та езотеричними знаннями, допомагали при пологах. Запис у церковних книгах імені повитухи разом з даними про новонародженого та хрещених батьків узаконував і підкреслював її зв'язок зі сім'єю й родом, а через це – з громадою й соціумом (Боряк, 2009; Луцько, 2012).

* Скорочення в таблиці: дата народж. – дата народження, дата хрещ. – дата хрещення, соц-проф. – соціально-професійний статус особи.

Словникова стаття АНТИН

ІМ'Я	ЧАСТОТА				ПОЗИЦІЯ У СКЛАДНОМУ НАЙМЕНУВАННІ			РІК ФІКСАЦІЇ
	абсолютна частота	частота за носіями імені			I	II	III-IV	
		син	батько	хрещений				
АНТИН	34	1	13	20	3	-	-	1931, 1932, 1934-1937, 1939-1943
<i>Антоній</i>	7	-	3	4	5	1	-	1923, 1924
Antonius	267	30	97	137	-	-	-	1900-1914, 1922, 1925-1927, 1929, 1930
<i>Antoniiſ</i>	53	5	16	32	-	-	-	1904, 1914-1921, 1925, 1927, 1928
<i>Antonus</i>	1	-	-	1	-	-	-	1916

У наведеній словниковій статті реєстровим словом є АНТИН, виявлене в україномовних метриках 34 рази. Цю частотність сформовано із суми кількісної фіксації чоловічих імен як окремих найменувань для сина (1 ім'я), батька, (13 імен) та хрещеного батька (20 імен).

У словникову статтю потрапляють імена, написані кириличною та латинською графікою, наприклад – АНТИН і Antonius. Латинський відповідник імені Antonius мав вищий показник частоти – 267 фіксації порівняно з 53 фіксаціями в метриках антропоодиноці *Antoniiſ*, тому його визначено основним латиномовним відповідником.

Варіанти реєстрового імені та його латинського відповідника подано за кількісним спадним принципом. Наприклад: *Antoniiſ* (53), *Antonus* (1).

Словник фіксує різні варіанти імен: правописні варіанти, утворені у результаті різного написання імені, зокрема через транслітерацію найменування з однієї мови на іншу: *Франтішоук / Францішоук, Franciscŷs / Franciscŷs; Єків, Єков, Яков*; церковні варіанти, які зафіксовані в релігійних списках святих: *Михайл, Степаній*; розмовно-побутові варіанти – поширені у побутовому мовленні: *Івась, Юрко*.

Крім параметра “частота”, про функціональність антропоніма також свідчить його позиція – перша, друга, третя, четверта – для творення складного найменування. Наприклад, антропоодиноця АНТИН слугувала першою частиною трьох складних імен (*Антін Володимир, Антін Михайло, Антін Теодозій*⁴). Комунікативно активним був перший компонент, що замінював багатокомпонентне ім'я в розмовно-побутовому стилі.

Соціолінгвістичні параметри Словника

Соціолінгвістичний підхід для лексикографічного опису іменника забезпечила змістова наповненість метрик. Вона ілюструє позалінгвістичну інформацію імен з урахуванням таких зв'язків: *ім'я – державно-політичний контекст, ім'я – віросповідання, ім'я – соціальна група, ім'я – вік*.

Зв'язок *ім'я – державно-політичний контекст*. Про нього свідчать метричні записи латинською та українською мовами. Саме в цей період відбувалися світові війни, революції, боротьба за відновлення української державності. У Львові, як політичному, економічному і культурному центрі, упродовж окреслених років вісім

⁴ Лексикографічний опис складних імен буде об'єктом аналізу в інших публікаціях.

разів змінювалась державно-політична влада⁵. Не дивно, що антропонімікон міста реагував на всі позалінгвальні чинники.

Метричні записи фіксують зміну мов запису (латинська, українська), а також зміну графіки з латинської на кириличну і навпаки. Перша зміна мови запису метрик з латинської на українську відбулася у 1923 р., коли Львів, перебуваючи у складі Другою Речі Посполитої, отримав від польського уряду дозвіл використовувати в адміністративних органах поряд з польською й українську мову (Субтельний, 1991, с. 371). У цей час в метричних записах з'являються українські церковні варіанти імен: *Антоній, Василій*. Після закону 1924 р. про заборону української мови в урядових закладах (Субтельний, 1991, с. 372) у метрики греко-католицьких церков повертається латинська мова.

У вересні 1939 р. м. Львів, як і вся Галичина, увійшов до складу СРСР, що теж відобразилося на мові метрик: записи остаточно було змінено на українські.

Активізація національного руху, що розпочалася з листопада 1918 р. проголошенням у Львові Західноукраїнської Народної Республіки та була підсилена Польсько-українською війною (1918–1919 рр.) й розвитком Українського визвольного руху (Субтельний, 1991, с. 384), зумовила оновлення спектра імен львів'ян. Словник фіксує появу власне українських відповідників імен *Остан, Федір* та нових імен – *Ігор, Богдан, Ярослав*. Ім'я *Володимир* характеризується у цей час високою частотою вживання. Поширення національних орієнтирів найменування підтверджує те, що саме ці імена асоціюються з українськими історичними постатями князя Ігоря, гетьмана Богдана Хмельницького, князів Ярослава Мудрого та Володимира Великого.

Словникові статті містять українські розмовно-побутові варіанти імен, які порували приписи латинського обряду щодо запису лише офіційних варіантів імен (Крыжановській, 1873, с. 12): *Гриць, Івась*. Їхня поява в метричних записах зафіксована здебільшого в 1941 р. У цей же рік в умовах німецької окупації було проголошено Акт відновлення Української Держави з благословення митрополита Андрея Шептицького. Тому, можливо, ці іменні варіанти були, по-перше, свідченням національної позиції священнослужителів, які здійснювали запис, та осіб, імена яких були записані, по-друге, засвідчували цілеспрямований вплив української мови на церковну і державну документацію.

Про співвідношення *ім'я – віросповідання* свідчить весь іменник парафіян греко-католицької церкви св. Параскеви. Історики вважають, що віросповідний, національний та соціальний статус прихожан цього храму відображав одну з трьох тогочасних груп міського населення Львова – українців греко-католицького віровизнання середнього та нижчого соціального статусу⁶.

⁵ Австро-Угорська імперія до вересня 1914 р., Російська імперія з вересня 1914 р. до червня 1915 р., Австро-Угорська імперія від червня 1915 р. до кінця жовтня 1918 р., Західноукраїнська Народна Республіка з 1 до 22 листопада 1918 р., Друга Річ Посполита від листопада 1919 р. до вересня 1939 р., Радянський Союз від вересня 1939 р. до червня 1941 р., Німецька імперія з червня 1941 до 27 липня 1944 р., Українська держава – 30 червня до 12 липня 1941 р. в умовах реальної німецької окупації, Радянський Союз з 27 липня 1944 р. до здобуття незалежності в 1991 р. (Макарчук, 2007, с. 445).

⁶ Дані державного реєстру за першу половину ХХ ст. засвідчують про три найбільші віросповідні групи населення м. Львова. У 1900 р. у місті проживало 51,66% римо-католиків, 27,7% іудеїв та 18,34% греко-католиків; у 1931 р. 50,44% становили римо-католики, 31,89% – іудеї, 15,93% – греко-католики. Історики вважають, що існував зв'язок між конфесійною належністю та національністю мешканців Галичини ХІХ – поч. ХХ ст.: українці були парафіянами греко-католицького віровизнання, поляки – римо-католиками. Належність до греко-католицького обрядів також пов'язана з розподілом парафіян у соціогрупах: греко-католики були здебільшого робітниками, ремісниками, прислугою та особами без визначеного роду діяльності. Прихожани римо-католицького віросповідання належали до маргінальних груп та привілейованих верств (Вітенко, 2006, с. 10–11; Макарчук, 2007, с. 445–455).

Реєстр Словника ілюструє дві тенденції формування тогочасного іменника греко-католиків Львова. Перша з них виявляє національні орієнтири найменування. Про це свідчить, насамперед, перелік найчастотніших імен, традиційних для української антропосистеми: *Іван, Михайло, Йосиф, Степан, Петро* та ін.

Друга тенденція висвітлює використання іншомовних одиниць, властивих парафіянам римо-католицького обряду: *Карло, Людвик, Рудольф, Франц* та ін. Так, поширеними були імена слов'янського походження: *Здіслав, Казимир, Станислав, Чеслав* та ін.

Словникова стаття **СТАНИСЛАВ**

ІМ'Я	ЧАСТОТНІСТЬ				ПОЗИЦІЯ У СКЛАДНОМУ НАЙМЕНУВАННІ			РІК ФІКСАЦІЇ
	загальна частотність	частотність за носіями імені			I	II	III-IV	
		син	батько	хрещений				
СТАНИСЛАВ	38	-	10	28	3	-	-	1923, 1924, 1931-1933, 1935-1937, 1939-1943
<i>Станіслав</i>	3	-	2	1	1	-	-	1932, 1933
Stanislaus	172	35	22	115	19	18	-	1900-1915, 1922, 1925, 1929, 1930, 1938
<i>Stanislaŭs</i>	33	5	6	22	3	2	-	1915-1922, 1927, 1928

Проникнення римо-католицьких імен в антропонімікон парафіян греко-католицької церкви може бути зумовлене міжконфесійними шлюбами, які в церкві св. Параскеви сягнули піку в 1886 р. і становили 68,7 % від усіх зареєстрованих шлюбів (Грицак, 2006, с. 550). Іншою ймовірною причиною може бути розвиток міжособистісних стосунків між представниками обох віросповідних обрядів: наприклад, спостерігаємо високий показник іншомовних імен *Болеслав, Войтіх, Франтішка, Ядвига* та ін. саме в іменнику хрещених батьків та хрещених матерів дитини, які могли бути парафіянами римо-католицького обряду.

Словникова стаття **БОЛЕСЛАВ**

ІМ'Я	ЧАСТОТА				ПОЗИЦІЯ У СКЛАДНОМУ НАЙМЕНУВАННІ			РІК ФІКСАЦІЇ
	абсолютна частота	частота за носіями імені			I	II	III-IV	
		син	батько	хрещений				
БОЛЕСЛАВ	5	-	-	5	-	-	-	1937, 1941, 1943
Boleslaus	5	-	-	5	-	1	-	1902, 1903, 1909, 1911, 1913
<i>Boleslaŭs</i>	1	-	-	1	1	-	-	1919
<i>Boleslaw</i>	1	-	-	1	-	-	-	1919

Очевидно, високий соціальний статус римо-католиків-поляків у Львові в першій половині ХХ ст. вплинув на формування антропонімної моди. Цю думку підтверджує структура імен: іменник представників греко-католицького віросповідання теж містить традиційні для найменувань римо-католиків складні імена, наприклад, *Адам Вячеслав, Mecislaus Josephus*.

Інформаційна наповненість словникової статті дозволяє простежити співвідношення *ім'я – соціальна група*. Метричні книги першої половини ХХ ст. засвідчили про існування в суспільстві десяти соціально-професійних груп (Луцько, 2013, с. 6). Перші вісім з них виокремлено на основі соціально-професійного статусу батька. Це “робітники”, “ремісники”, “службовці”, “особи без зазначеного у метриках статусу”, “заробітчани”, “військовики”, “підприємці”, “прислуга”. Метричні записи, у яких відсутня інформація про батька дитини, формують групу “матерів-одиначок”. Іменник соціально-професійної групи “повитуха” отримуємо з окремої рубрики метричного запису.

Перелік найпопулярніших імен, які обирали для найменування своїх дітей батьки з різних соціальних груп, подано в додатках Словника. Так, особливістю популярних імен для новонароджених у сім'ях з високим соціальним статусом – службовців, підприємців та військовиків – є складна структура цих найменувань. Тому можемо визначити лише найчастотніші імена для творення подвійних, потрібних та почетвірних назв, це *Богдан, Володимир, Орест, Ярослав*. Більшість з цих антропонімів асоціюються з українськими історичними постатями, тому містять національну конотацію.

Щодо найменувань, які обирали представники нижчого соціального статусу, то це, здебільшого, імена-універсалиї, тобто імена, які зберігають популярність у антропоніміконі різних християнських країн упродовж кількох століть: *Іван, Михайло Стефан* та ін.

Співвідношення *ім'я – вік* ілюструє іменник двох поколінь найменованих, зокрема дітей (син, дочка) та батьків (батько, мати, хрещені батьки). Реєстр імен покоління батьків багатий на рідковживані імена: *Гавриїл, Даниїл, Pantelemon, Zacharias*. Такі найменування зазвичай відсутні в іменнику дітей. Очевидно, коли обирали імена для осіб з покоління батьків, пріоритетним було найменування відповідно до імені святого, якого вшановували в день народження або хрещення особи. Ця традиція слабшає в поколіннях дітей (Дуда, 2014, с. 192).

Покоління батьків та хрещених батьків також притаманні розмовно-побутові варіанти імен, наприклад *Ілько, Юрко*. Церковні приписи щодо ведення метрик визначали обов'язковість запису офіційних форм імен, хоча серед лінгвістичних довідників того часу не було кодифікованого джерела для кваліфікації антропонімних форм. Причиною фіксації цих імен в офіційний документ було функціонування в суспільній комунікації розмовного варіанта імені конкретного носія, поступове сприймання його як офіційного, підтвердженням чого є оминання подібних варіантів в іменнику новонароджених дітей.

Іменник покоління новонароджених містить одиниці, поодинокі представлені в іменному спектрі батьків. Зокрема це імена, пов'язані з українськими історичними постатями гетьмана Богдана Хмельницького, князя Володимира Великого, князя Ярослава Мудрого (*Богдан, Володимир, Ярослав*), що свідчить про посилення національних орієнтирів найменування.

Словник і дисципліни соціолінгвістичного циклу

Практична цінність Словника в тому, що його матеріал можна використовувати в ході викладання різних дисциплін соціолінгвістики, які слухають студенти Львівського національного університету імені Івана Франка: “Соціолінгвістика як наука про мову та суспільство”, “Вступ до соціолінгвістики”, “Мовна ситуація і мовна політика: світ і Україна”, “Прикладна соціолінгвістика”.

Наповнення словникових статей та додатки дозволяють виносити на обговорення студентів такі теми: традиція і мода в найменуванні (на підставі аналізу найчастотніших імен та структури імен); церковні варіанти чоловічих та жіночих імен як маркери державно-політичного контексту та віросповідання носіїв імен; освітній рівень священника і неусталеність правописних систем (на основі варіантів чоловічих та жіночих імен); розмовно-побутові варіанти чоловічих та жіночих імен як показники мовної свідомості в соціогрупі “священники” та ін.

Водночас вважаємо, що Словник, за умови обґрунтування об’єкта аналізу, предметної сфери, методів та категорійної бази, переконливо ілюструє потребу “легітимізації” в науці соціономастики як самостійного напрямку і предмета соціолінгвістики.

Висновки

Метричні записи про народження, крім антропонімних даних, містять соціальні характеристики найменованих, статистичні параметри та хронологічні вказівки щодо періоду найменування. Тому лексикографічне опрацювання іменника м. Львова дозволило об’єднати у словниковій статті лінгвістичну та соціолінгвістичну інформацію.

Лінгвістичні дані Словника охоплюють: спектр чоловічих та жіночих імен, серед яких можна виокремити традиційні для української антропосистеми імена та іншомовні одиниці; варіанти імені, зокрема правописні, церковні та розмовно-побутові; латинські відповідники імені; показники загальної частотності імені, що дозволяє виявити найчастотніші та одиничні найменування; показники частотності імені за найменованими (дочка, мати, хрещена мати, повитуха; син, батько, хрещений батько); показники частотності імені у першій, другій, третій та четвертій позиціях у складному найменуванні.

Соціолінгвістична інформація дозволяє розкрити зв’язок імен з державно-політичним контекстом міста, як про це свідчать національні орієнтири в найменуванні містян; окреслити сутнісні ознаки іменника осіб греко-католицького віросповідання, зокрема тенденцію до поєднання традиційних та іншомовних антропоодиноць; допомагає встановити відмінності у спектрі найменувань двох поколінь – новонароджених та батьків. Отже, Словник маркує корелятивні зв’язки *ім’я – державно-політичний контекст, ім’я – віросповідання, ім’я – соціальна група, ім’я – вік*.

Ці співвідношення та інструментарій їх виокремлення на матеріалі Словника можуть бути використані під час викладання дисциплін соціолінгвістичного циклу.

Список покликань

1. Белей, Л., 1990. Про соціальне в українській антропонімії. *Українська мова і література в школі*, 10, с. 49–54.
2. Боряк, О., 2009. *Баба-повитуха в культурно-історичній традиції українців: між профанним і сакральним*. Київ: Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України.
3. Вітенко, М. Д., 2006. *Польсько-українські відносини у Галичині: соціально-економічний аспект*. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Чернівці.
4. Горобець, О. О., 2009. Динаміка жіночого іменника першої половини ХХ століття у місті Проскурові. *Studia Slavistica*, 9, с. 127–135.
5. Грицак, Я., 2006. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). *Критика*.
6. Дуда, Л., 2014. Роль релігійного чинника у формуванні іменника львів’ян першої половини ХХ ст. (на матеріалі метричних книг про народження греко- та римо-католиків). *Тенденції розвитку української лексики та граматики*, I, с. 188–202.

7. Дуда, Л., 2015. Формування іменників львів'ян першої половини ХХ ст.: соціальний статус батьків та імена новонароджених дітей (на матеріалі україномовних метричних книг про народження). *Тенденції розвитку української лексики та граматики*, II, с. 210–223.
8. Дуда, Л., 2016. Мова і соціум в Галичині першої половини ХХ ст.: іменник соціогрупи “повитуха”. *Мова і суспільство*, 7, с. 43–50.
9. Кравченко, Г. В., 2000. *Динаміка українського іменника м. Донецька з 1890 по 1990-і роки*. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Донецьк.
10. Крыжановский, Г., 1873. *Поучение для г. к. приходскихъ урядовъ о належному веденію и писанію метричь крещенія, вѣнчанія и погребанія*. Львов: Ставропигійской Институт.
11. Луньо, Л., 2012. Іменник соціогрупи “баба-повитуха” (на матеріалі метричних книг 1-ї пол. ХХ ст.). *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*, 24, с. 158–168.
12. Луньо, Л., 2013. *Соціальна природа імені людини: (на матеріалі метричних книг латинською, українською та польською мовами, ХІХ–перша половина ХХ ст.)*. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ.
13. Луньо, Л., 2012. *Соціальна природа імені людини: (на матеріалі метричних книг латинською, українською та польською мовами, ХІХ–перша половина ХХ ст.)*. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів.
14. Макаруч, С., 2007. Зміни в етносоціальній структурі населення Львова в першій половині ХХ ст. *Львів: місто – суспільство – культура*, 6, с. 445–455.
15. Мацюк, Г., 2017. Лінгвістичний ландшафт України як взаємодія мови та ідеології: минуле та сьогодення. *Мова і суспільство*, 8, с. 71–83.
16. Медвідь-Пахомова, С., 2003. *Екстралінгвальні фактори в контексті розвитку слов'янських антропонімів*. Ужгород: УжНУ.
17. Романюк, М., 2007. *Соціально зумовлені інновації в ономастиконі Закарпаття кін. ХХ – поч. ХХІ ст.* Ужгород: Видавництво “Гража”.
18. Субтельний, О., 1991. *Україна: історія*. Переклад з англійської Ю. Шевчука. Київ: Либідь.
19. Черноус, О., 2011. *Динаміка особових імен м. Кіровограда у ХХ ст.* Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Київ.
20. Шоля, І. С., 2018. *Динаміка іменників жителів м. Ужгорода у ХХ ст.* Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк.
21. Bardis, P., 1972. *Social aspects of personal onomastics among the Ancient Hebrews* [online] 47, № 2, p. 100–109. Доступно: <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02580144.1972.10429517#prev-view> [Дата звернення: 18 жовтня 2011].
22. Bubak, J., 1987. O socjolingwistycznym podejściu w badaniach antroponimii (na marginesie pracy K. V. Bachnjana). *Socjolingwistyka*, 6, s. 97–105.
23. Handke, K., 2009. *Nazwy własne w przestrzeni społecznej. Socjologia języka*. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN, s. 307–372.
24. Kumer, B., 1966. *Metryki parafialne w archiwach diecezjalnych. Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*. R. XIV, 1, s. 65–75.
25. Langendonck, W., 2007. *Theory and Typology of Proper Names*. Berlin, New York, 378 p.
26. Matsyuk, H., 2014. *Urban Street Names as a Marker of Language /Authority Interaction in Ukraine: Soviet (1922–1991) and Post-Soviet Periods (1991–2011). Names in daily life. BIBLIOTECA TÈCNICA DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA*, 11. Barselona, p. 361–369.

References

1. Belei, L., 1990. On social aspects in Ukrainian anthroponymy. *Ukrainian Language and Literature at School*, 10, p. 49–54. (In Ukrainian)
2. Boryak, O., 2009. A midwife in the cultural and historical tradition of Ukrainians: between the profane and the sacred. Kyiv: Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology named after M. Rylskyi of the National Academy of Science of Ukraine. (In Ukrainian)

3. Vitenko, M.D., 2006. Polish-Ukrainian relations in Halychyna: socio-economic aspects. The abstract of the dissertation for the degree of Candidate of History. Chernivtsi. (In Ukrainian)
4. Horobets, O.O., 2009. Dynamics of feminine names of the first half of the twentieth century in Proskurov. *Studia Slavistica*, 9, p. 127–135. (In Ukrainian)
5. Hrytsak, Ya., 2006. A prophet in his country. Franco and his community (1856–1886). *Critics*. (In Ukrainian)
6. Duda, L., 2014. The role of a religious factor in the formation of Lviv names in the first half of the twentieth century (on the material of metric books on the birth of Greek and Roman Catholics). *Trends in the development of Ukrainian vocabulary and grammar*, I, p. 188–202. (In Ukrainian)
7. Duda, L., 2015. Formation of Lviv names of the first half of the twentieth century: social status of parents and names of newborns (based on material of Ukrainian-language metric birth books). *Trends in the development of Ukrainian vocabulary and grammar*, II, p. 210–223. (In Ukrainian)
8. Duda, L., 2016. Language and society in Halychyna in the first half of the twentieth century: the names of the social group “midwife.” *Language and Society*, 7, pp. 43–50. (In Ukrainian)
9. Kravchenko, H.V., 2000. Dynamics of the Ukrainian names of Donetsk from 1890 to the 1990s. The abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Philology. Donetsk. (In Ukrainian)
10. Kryzhanovskiy, H., 1873. The doctrine to the Greek Catholic parish priests on proper records in the metrics of baptism, marriage and burial. Lviv: Stavropiyskyi Instytut. (In Ukrainian)
11. Lunyo, L., 2012. Name of the social group “Baba-povytkha” (midwife) (on the material of metric books of the 1st half of the 20th century). *Topical Issues in Ukrainian Linguistics: Theory and Practice*, 24, p. 158–168. (In Ukrainian)
12. Lunyo, L., 2013. The social nature of a person’s name (on the material of metric books in Latin, Ukrainian and Polish, 19th - first half of 20th century). The abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Philology. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv. (In Ukrainian)
13. Lunyo, L., 2012. The social nature of a person’s name (on the material of metric books in Latin, Ukrainian and Polish, 19th - first half of 20th century). Dissertation for the degree of Candidate of Philology. Ivan Franko National University of Lviv, Lviv. (In Ukrainian)
14. Makarchuk, S., 2007. Changes in the ethno-social structure of the population of Lviv in the first half of the twentieth century. Lviv: City - Society - Culture, 6, p. 445–455. (In Ukrainian)
15. Matsyuk, H., 2017. Linguistic landscape of Ukraine as an interaction of language and ideology: past and present. *Language and Society*, 8, p. 71–83. (In Ukrainian)
16. Medvid-Pakhomova, S., 2003. Extralingual factors in the context of the development of Slavic anthroposystems. Uzhgorod: UzhNU. (In Ukrainian)
17. Romanyuk, M., 2007. Socially driven innovations in the onomastic of the Transcarpathian region in the 20th – beginning of the 21st century. Uzhgorod: Publishing House “Grazha”. (In Ukrainian)
18. Subtelny, O., 1991. Ukraine: history. Translated from English by Y. Shevchuk. Kyiv: Lybid. (In Ukrainian)
19. Chornous, O., 2011. Dynamics of Kyrovohrad personal names in the twentieth century. The abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Philology. Kyiv. (In Ukrainian)
20. Sholya, I.S., 2018. Dynamics of names in Uzhgorod in 21st century. The abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Philology. Lesya Ukrainka Eastern European National University. Lutsk. (In Ukrainian)
21. Bardis, P., 1972. *Social aspects of personal onomastics among the Ancient Hebrews* [online] 47, № 2, p. 100–109. Доступно: <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02580144.1972.10429517#preview> [Дата звернення: 18 жовтня 2011].
22. Bubak, J., 1987. O socjolingwistycznym podejściu w badaniach antroponomii (na marginesie pracy K. V. Bachnjana). *Socjolingwistyka*, 6, s. 97–105.
23. Handke, K., 2009. Nazwy własne w przestrzeni społecznej. *Socjologia języka*. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN, s. 307–372.
24. Kumer, B., 1966. Metryki parafialne w archiwach diecezjalnych. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*. R. XIV, 1, s. 65–75.
25. Langendonck, W., 2007. *Theory and Typology of Proper Names*. Berlin, New York, 378 p.
26. Matsyuk, H., 2014. Urban Street Names as a Marker of Language /Authority Interaction in Ukraine: Soviet (1922–1991) and Post-Soviet Periods (1991–2011). *Names in daily life. BIBLIOTECA TÉCNICA DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA*, 11. Barselona, p. 361–369.

**LEXICOGRAPHICAL DESCRIPTION OF LVIV NAMES:
A SOCIOLINGUISTIC APPROACH****Lesia DUDA**

*Ivan Franko National University in Lviv
vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine
dudalesia@gmail.com*

Background. In Ukrainian linguistics, the studies of names in cities and towns randomly take into account the issues of anthroponym as a social sign, mostly paying attention to anthroponymic fashion or to national and religious factors, state and political coordinates. There is also no lexicographic analysis of such names.

Purpose. The aim of the paper is to suggest a new lexicographic description of Lviv names in the first half of the twentieth century. The stated purpose implies the following tasks: to illuminate the linguistic information and sociolinguistic parameters of the frequency dictionary “The names of Lviv city in the first half of the twentieth century” and to outline the practical value of the Dictionary for sociolinguistics courses.

Results. The lexicographic processing of Lviv names has made it possible to combine linguistic and sociolinguistic information in the dictionary article by selecting metric birth books as sources of research. Such metric records, in addition to anthroponymic data, contain social characteristics of the names, statistical parameters and chronological indications to the period of using names.

The linguistic data of the Dictionary include: a range of male and female names, among which are the names of traditional anthroposystems and foreign languages; name variants, including spelling, church, and colloquial forms; Latin name equivalents; indicators of the total name frequency, which allows identifying the most frequent and unique names; name frequency indicators according to the named persons (daughter, mother, godmother, midwife; son, father, godfather); name frequency in the first, second, third, and fourth positions in the complex name.

Sociolinguistic information helped to reveal the connection of names with the state and political context of the city, which affected the spread of national factors in the names of the townspeople; to outline the essential features of the names of the Greek Catholic Church followers, in particular the tendency to combine traditional and foreign anthroponymic units; to identify the differences in the range of names of two generations, namely newborns and parents. Thus, the Dictionary identifies correlative links of *name – state and political context, name – religion, name – social group, name – age*.

These correlations and tools for highlighting them in the material of the Dictionary can be used in teaching the disciplines of the sociolinguistic cycle.

Key words: social nature of names, names, lexicography, metric books, Lviv.

Стаття надійшла до редколегії 22 червня 2019 року
Прийнята до друку 6 вересня 2019 року